

ІНСТИТУЦІОНАЛЬНІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УЧАСТІ ГРОМАДИ В МУНІЦИПАЛЬНОМУ УПРАВЛІННІ

INSTITUTIONAL MECHANISMS TO ENSURE COMMUNITY PARTICIPATION IN MUNICIPAL GOVERNANCE

Участь громадськості в управлінні є ключовим елементом демократичного суспільства, оскільки вона забезпечує прозорість, підзвітність і врахування інтересів громадян у процесі прийняття рішень. Тому вивчення сучасного стану цієї участі має велике значення для розуміння рівня залученості громадян до управлінських процесів та виявлення можливих шляхів покращення взаємодії між владою і суспільством. Метою статті є висвітлення основних механізмів, які забезпечують участь громади в муніципальному управлінні. Окреслено, що в Україні спостерігається ситуація, коли рішення, що приймаються органами державного управління щодо розвитку співробітництва громад, часто не враховують у повній мірі реальний стан справ у цій сфері. Це пов'язано з тим, що такі рішення не завжди базуються на глибокому розумінні предмета та недостатньо ґрунтуються на актуальних даних і аналізі місцевих потреб. У результаті це може призводити до неефективної реалізації ініціатив та досягнення бажаних результатів у розвитку співробітництва між громадами. Було виділено та охарактеризовано основні інституційні механізми участі громади в муніципальному управлінні. Надано загальну характеристику ступенів активності участі громади в муніципальному управлінні, розглянуто основні форми громадської участі. Показано трансформацію демократії участі в Україні, яка характеризується глибоким прагненням до посилення механізмів участі громадськості в органах місцевого самоврядування. Пріоритетом уваги необхідно вважати покращення взаємодії між членами територіальної громади та органами місцевого самоврядування через ефективні механізми співпраці. Ці механізми повинні бути чітко регламентовані в правових актах на локальному рівні, що дозволить забезпечити прозорість, підзвітність та активну участь громадян у процесі прийняття рішень. Наголошено, що перехід від теоретичних концепцій до практичної реалізації демократичних принципів у місцевому управлінні демонструє зусилля України, спрямовані на зміцнення демократичних інститутів та розвиток громадянського суспільства.

Ключові слова: громада, муніципальне управління, партисипативна демократія, міжмуніципальне співробітництво, інституціоналізація.

Public participation in governance is a key element of a democratic society, as it ensures transparency, accountability and consideration of citizens' interests in the decision-making process. Therefore, the study of the current state of this participation is of great importance for understanding the level of citizens' involvement in governance processes and identifying possible ways to improve the interaction between the government and society. The purpose of the article is to highlight the main mechanisms that ensure community participation in municipal governance. The author emphasizes that in Ukraine there is a situation where decisions made by public authorities on the development of community cooperation often do not fully take into account the real state of affairs in this area. This is due to the fact that such decisions are not always based on a deep understanding of the subject matter and are not sufficiently based on relevant data and analysis of local needs. As a result, this can lead to ineffective implementation of initiatives and failure to achieve the desired results in the development of cooperation between communities. The main institutional mechanisms for community participation in municipal governance were identified and characterized.

A general characterization of the degree of activity of community participation in municipal governance is provided, the main forms of public participation are considered. The author shows the transformation of participatory democracy in Ukraine, which is characterized by a deep desire to strengthen the mechanisms of public participation in local governments. Attention is paid to the need to improve the interaction between members of the territorial community and local governments through effective mechanisms of cooperation. These mechanisms should be clearly regulated in legal acts at the local level, which will ensure transparency, accountability and active participation of citizens in the decision-making process. It is emphasized that the transition from theoretical concepts to the practical implementation of democratic principles in local governance demonstrates Ukraine's efforts to strengthen democratic institutions and develop civil society.

Key words: community, municipal governance, participatory democracy, inter-municipal cooperation, implementation.

УДК 352.07:321.01
DOI <https://doi.org/10.32782/ptm2663-5240-2023.35.38>

Баштанник В.В.

д. наук з держ. упр.,
професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0001-5969-3620

Кравцов О.В.

к. хім. наук, доцент,
доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
ORCID ID: 0000-0002-8027-1796

Постановка проблеми. Демократичний розвиток України не може відбуватися без сильного місцевого самоврядування, що стало загальноприйнятим твердженням, особливо в умовах нових можливостей, які виникають із впровадження реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Актуальність теми полягає в тому, що однією з основних цілей реформи децентралізації

влади є передача повноважень і ресурсів на місце, а це вимагає активізації та зміцнення спроможності громадян самостійно розв'язувати місцеві проблеми або робити це через демократично обрані органи. Проте управління громадою – це непросте завдання, яке потребує глибоких знань не тільки в законодавстві, але й розуміння традицій громади, її потреб та інтересів мешканців. Таким чином,

місцеве самоврядування має специфічні ознаки, які визначають його суть і важливість у структурі державної влади та в житті суспільства загалом.

Аналіз останніх досліджень. Джерелами дослідження виступають наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців, які вивчали проблематику громадської участі в муніципальному управлінні, а також основні аспекти залучення громадян до такого управління.

Зокрема, автори Є. Бородін та І. Шумляєва у своєму дослідженні наголошують, що інститут місцевого самоврядування спрямований на формування та розвиток гнучкої системи управління на місцевому рівні, яка здатна оперативно реагувати на потреби громади та забезпечувати ефективне розв'язання місцевих проблем [1]. У свою чергу Ж. Ли та Л. Сонг звертають увагу на те, що на практиці необхідно усвідомити важливість участі в управлінні громадою багатьох суб'єктів, включаючи місцеві партійні організації, громадські організації та жителів громади [2]. У статті В. Зуба обґрунтовано, що внесення відповідних змін до законодавства дасть змогу унормувати принципи та методи діяльності органів місцевого самоврядування та їх взаємодію з громадами. Автор розглядає внесені зміни в Законі «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР, які спрощують реалізацію цих форм участі, роблячи їх більш доступними для громадян. Зміни торкнулися таких аспектів, як: децентралізація влади - посилено повноваження місцевих органів у сфері управління територіями, бюджетом, соціальними послугами та інфраструктурою; об'єднання територіальних громад (ОТГ) - запроваджено механізм добровільного об'єднання громад для збільшення їх спроможності; впроваджено механізми нагляду за законністю рішень органів місцевого самоврядування через префектів — представників державної влади, які мають право контролювати законність рішень місцевих органів; змінено адміністративний поділ України з метою підвищення ефективності управління на місцевому рівні, зокрема, переглянуто межі районів і створено нові укрупнені адміністративні одиниці; зміни передбачають збільшення фінансової автономії місцевих громад. [3]. О. Сердюк вважає, що міжмуніципальна співпраця як важливий елемент державної політики нині займає значне місце в пріоритетах як соціально-економічного розвитку, так і процесу європейської інтеграції України. Однак характерною для України є ситуація, коли рішення, прийняті органами державного управління щодо розвитку співпраці між громадами, недостатньо враховують реальний

стан справ у цій сфері. Це відбувається через брак глибокого розуміння предмета та його актуального стану [4]. Р. Юшук та В. Заболотня вивчають тенденції розвитку участі громадян у місцевому самоврядуванні. Дослідниками використано методологію, що базується на низці нормативно-правових актів України, які регулюють елементи участі в місцевому самоврядуванні. Серед них – Конституція України, нормативно-правові документи щодо місцевого самоврядування та залучення громадян до участі, а також урядові й міжнародні звіти та норми [5]. Д. Яіцька у своїй роботі проводить аналіз досвіду експертів провідних країн світу щодо забезпечення участі громадян у публічному управлінні, де визначає переваги та недоліки різних моделей взаємодії між владою та громадськістю, а також окреслює перспективи розвитку громадської участі в управлінні в Україні. Такий документ, як «Європейська хартія місцевого самоврядування», визначає основні принципи муніципального управління в Європі. В Україні слід запровадити та зміцнити ці принципи, закладені в Хартії, як-от забезпечення реальної автономії для місцевих органів влади та розширення можливостей для громадян брати участь у процесах прийняття рішень на місцевому рівні. «Стратегія ЄС щодо участі громадян» включає рекомендації щодо залучення населення до формування політики через різноманітні механізми, зокрема консультації, публічні слухання та опитування. «Директива ЄС про відкритий уряд» установлює основні принципи прозорості, підзвітності та участі в державному управлінні [6]. У своєму науковому дослідженні І. Шумляєва з огляду на недостатній рівень участі населення України у виробленні та прийнятті управлінських рішень на локальному рівні акцентує увагу на окремих елементах партисипативного механізму, як-от: електронні петиції, громадські слухання, бюджет участі, платформи для обміну думками тощо. Авторка наголошує, що впровадження механізмів громадської участі в Україні стикається з кількома суттєвими труднощами, які ускладнюють їх ефективну реалізацію на місцевому рівні. Основними з них є: недостатня підготовка місцевих лідерів, обмеженість фінансових ресурсів, нерегулярний діалог між органами влади та громадою, непрозорість у діяльності органів місцевого самоврядування. Для подолання цих викликів необхідно інвестувати в навчання та підвищення кваліфікації місцевих лідерів, забезпечити фінансову підтримку для ініціатив, що сприяють залученню громади, а також розвивати прозорість і відкритість в діяльності органів влади [7]. Н. Редзюк розглядає систему місцевого самоврядування

в країнах ЄС, де активно використовуються різноманітні механізми для залучення громадян до процесу ухвалення важливих рішень. Це включає публічні слухання, форуми, опитування та інші інструменти, які надають громадянам можливість висловлювати свої думки і впливати на політику. Такі методи забезпечують відкритий діалог між владою та суспільством, сприяючи прозорості процесів прийняття рішень і зміцненню довіри до державних інститутів. Активне залучення громадян дозволяє урядам країн ЄС розробляти законодавство та політичні стратегії з огляду на потреби та інтереси суспільства [8]. Не зменшуючи важливості наукових праць зазначених авторів, варто підкреслити, що в умовах сучасних змін у муніципальній сфері України досі актуальним є вивчення питань інституційного та правового забезпечення функціонування соціальних інститутів місцевого самоврядування. Це підкреслює потребу в проведенні досліджень у цій галузі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. В Україні, незважаючи на певні досягнення у сфері залучення громадян до місцевого самоврядування, залишаються кілька важливих аспектів, які потребують додаткового вивчення та уваги. Ось деякі з них:

1. Не всі громадяни знають свої права і можливості щодо участі в місцевих процесах управління, отже, розроблення навчальних програм, тренінгів та інформаційних кампаній може допомогти підвищити обізнаність населення про його права, що у свою чергу сприятиме більш активній участі громади;

2. Багато наявних механізмів участі, як-от електронні петиції та громадські слухання, не призводять до істотних змін на практиці, тому необхідно провести дослідження для оцінювання ефективності цих механізмів та розробити рекомендації для їх вдосконалення;

3. Інтеграція місцевих ініціатив у державну політику – часто ініціативи місцевих громад не знаходять відображення в загальнонаціональній політиці, що потрібно виправити;

4. У малих містах і селах зазвичай не вистачає ресурсів для належного впровадження механізмів громадської участі;

5. Співпраця між органами влади та громадськими організаціями часто ускладнена через відсутність ефективного діалогу між ними.

Ці аспекти свідчать про те, що у сфері громадської участі в Україні ще багато завдань. Внесок автора полягає в розробленні основних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства, що сприятиме активнішій участі громадян до процесів управління.

Мета статті полягає у вивченні та аналізі основних інституційних механізмів, які впливають на участь громади в муніципальному управлінні.

Завдання статті:

1) проаналізувати інституціональні особливості регулювання участі громади в муніципальному управлінні з акцентом на самоврядуванні як суспільному інституті;

2) запровадити рекомендації вдосконалення законодавства, що сприятиме активнішій участі громадськості в процесах управління;

3) визначити основні інституційні механізми, які сприяють участі громади в муніципальному управлінні.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування. Українська реформа децентралізації, що стартувала у 2014 році, стала новим етапом розвитку місцевого самоврядування. Вона зміцнила позиції територіальних громад у політичному та економічному житті країни, надавши їм більше автономії та ресурсів для самостійного розвитку. Однак цей процес також приніс нові виклики, які громади мають долати через співпрацю та об'єднання зусиль. Спільні дії стають ключем до успішного розв'язання проблем і забезпечення сталого розвитку на місцевому рівні.

Практика місцевого самоврядування в демократичних країнах, зокрема в Україні, розробила різні способи залучення громадян до місцевої політики, відомі як форми громадської участі або механізми участі. Ці форми стали особливо важливими в останні десятиліття в контексті переходу від представницької демократії до демократії участі. Форми участі громадян передбачають їх залучення до процесу управління громадою, і, що найважливіше, вони закріплюються на законодавчому рівні. Механізми та процедури їх реалізації чітко визначені, а результати мають юридичні наслідки. У разі ефективної взаємодії громадськості з місцевою владою результати цієї співпраці фіксуються в офіційних рішеннях місцевих рад та інших документах і реалізуються на практиці. Якщо ж влада перешкоджає громадськості реалізувати свої права на участь у місцевому управлінні у встановлених формах, то представники влади повинні нести за це відповідальність. Основні із цих форм та їх характеристики представлено на рис. 1.

Отже, форми громадської участі, як зазначено на рис. 1, можуть застосовуватися в різноманітних сферах діяльності місцевої влади. Це включає процеси, що охоплюють розроблення і реалізацію місцевих стратегій розвитку, створення й виконання цільових

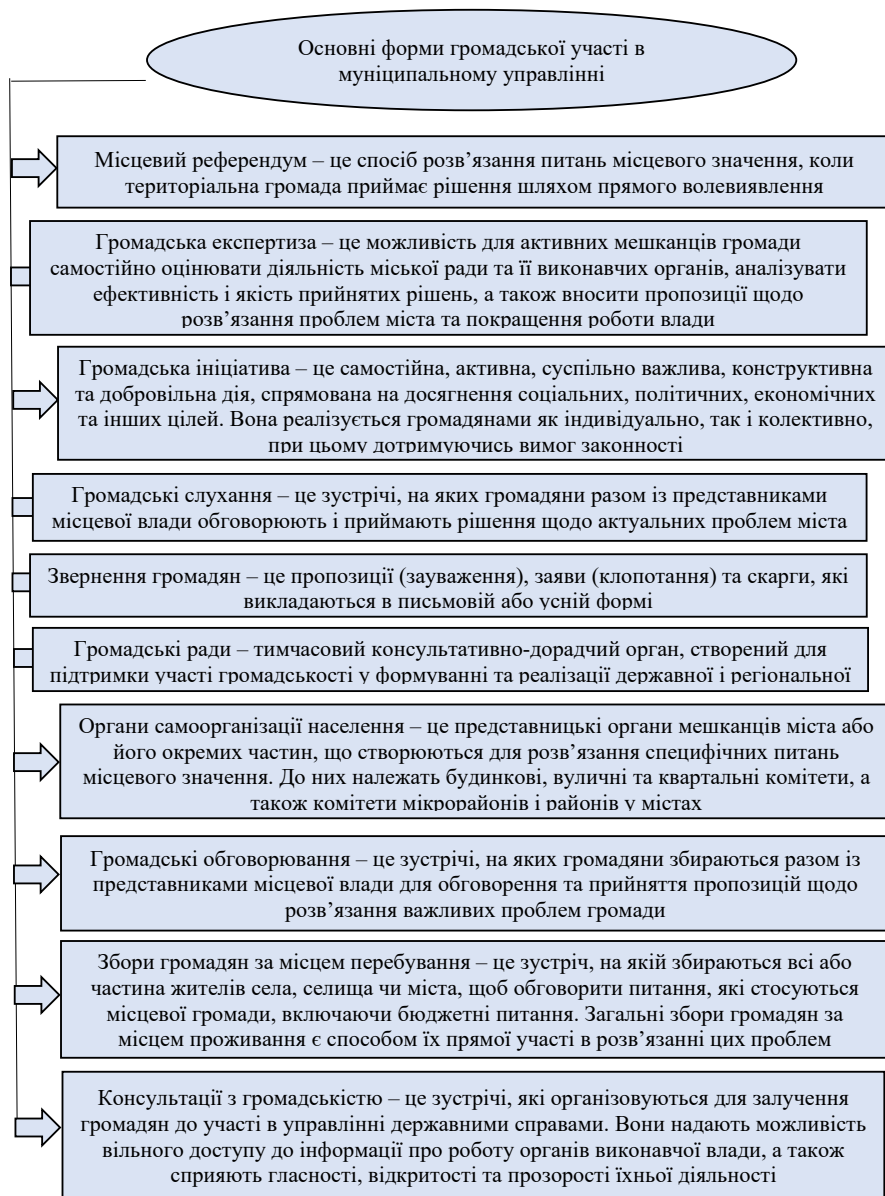

Рис. 1. Основні форми громадської участі в муніципальному управлінні

Джерело: систематизовано автором на основі [9–11]

програм. Крім того, громадяни можуть брати участь у прийнятті рішень, що стосуються управління місцевим бюджетом, реалізації соціальної політики, а також у таких сферах, як житлово-комунальне господарство, освіта, медицина, природоохоронна діяльність та інших важливих для громади галузях.

У сучасних умовах налагодження співпраці між територіальними громадами стає особливо актуальним. Це важливий напрям реформування місцевого самоврядування та децентралізації в Україні. Співробітництво громад полягає в об'єднанні ресурсів сільських, селищних і міських громад для ефективного виконання завдань у різних сферах,

як-от надання публічних послуг, управління житлово-комунальним господарством, благоустрій, освіта, охорона здоров'я тощо. Це є дієвим інструментом для розв'язання проблем нестачі ресурсів та обмеженої спроможності деяких громад.

Міжмуніципальне співробітництво (ММС) – це встановлення відносин між громадами на основі угод, регульованих законом, що спрямоване на соціально-економічний розвиток територій та покращення якості послуг для громадян. Така співпраця ґрунтується на спільних інтересах і цілях, а також сприяє ефективнішому виконанню законодавчих повноважень місцевими органами влади.

Основна мета ММС – об'єднання зусиль та ресурсів для розв'язання актуальних проблем і забезпечення сталого розвитку громад, що у свою чергу покращує якість життя населення. Співробітництво є важливою частиною децентралізації, оскільки дає більше можливостей для автономних громад співпрацювати в спільних проєктах для досягнення спільних цілей [12].

Відповідно до чинного законодавства, прямими формами участі членів територіальної громади в місцевому самоврядуванні є такі, як: місцевий референдум, загальні збори громадян, місцеві ініціативи, громадські слухання, а також органи самоорганізації населення. Право громадян на участь у місцевому самоврядуванні закріплено в Конституції України. Згідно зі статтею 140 Конституції, територіальна громада має право здійснювати самоврядування як через обрані місцеві ради та делеговані їм повноваження, так і безпосередньо. Це означає, що жителі можуть брати участь у самоврядуванні не лише через депутатів, але й самостійно. У цій статті також передбачено право громадян на створення органів самоорганізації населення, як-от будинкові, вуличні чи квартальні комітети. Інші нормативні акти ґрунтуються на її положеннях [13].

Основні напрями залучення громадськості до участі в управлінні державними справами, визначені в Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» № 280/97-ВР підкреслюють важливість участі громадян у процесах місцевого управління. Закон України «Про міс-

цеве самоврядування в Україні» регулює організацію та функціонування місцевого самоврядування, що є основною формою публічної влади на місцевому рівні. Він визначає правові, організаційні та фінансові засади діяльності органів місцевого самоврядування, їх взаємодію з громадянами та державою. Однак під час аналізу положень цього закону стає зрозуміло, що вони здебільшого мають характер правових намірів, а не конкретних механізмів, які гарантують реальну участь громадськості [14].

Норми закону поки що не надають громадянам повної можливості брати активну участь у підготовці й ухваленні рішень органами місцевого самоврядування. Крім того, існують обмеження щодо контролю за використанням фінансів та майна громади, а також відсутні механізми відслідковування впливу рішень органів на права й інтереси громадян. Хоча закон містить основні форми прямого врядування, їх реалізація залежить від місцевих нормативних актів, які мають детально прописувати процедури й інструменти для практичної реалізації проголошених прав.

За ступенем активності громадян у муніципальному управлінні можна виділити такі основні типи їх участі (табл. 1):

Отже, з табл. 1 можна побачити, що самими оптимальними типами участі громадянина в муніципальному управлінні є громадський діяч та функціонер. Саме ці два типи ставлять інтереси громади вище власних і дотримуються правових норм та інструкцій, закріплених державою.

Таблиця 1

Типи громадян за ступенем участі в муніципальному управлінні

№ з/п	Тип громадянина	Коротка характеристика
1	Абсентеїст	Ця особа зосереджена лише на власних проблемах, не проявляє інтересу до громадського життя та питань громади, негативно ставиться до будь-яких форм громадської активності й не усвідомлює своїх прав та обов'язків як громадянина
2	Спостерігач	Частково цікавиться громадськими справами, але переважно зосереджений на власних справах, має лише фрагментарний інтерес до питань довкілля та проблем громади
3	Споживач	Активно використовує різні організовані форми спільної участі в громадському житті й залучається до суспільної діяльності, якщо це відповідає його особистим потребам або інтересам
4	Лобіст	Досконало ініціює та реалізує проєкти, які є вигідними для нього, або професійно провалює проєкти, в реалізації яких не має жодної зацікавленості
5	Громадський діяч	Ставить суспільні інтереси вище власних або групових, розглядає справи місцевої громади з позиції загальних інтересів. Керується потребою в громадській діяльності, добре обізнаний щодо місцевих проблем та знає, як їх можна розв'язати
6	Функціонер	Має чітко визначені правові рамки процедур і алгоритмів діяльності, дотримується норм та інструкцій, встановлених відповідними інституціями

Джерело: систематизовано автором на основі [15–16]

Науковці Н. О. Нікітенко та О. С. Грабар розрізняють два основні способи участі народу в здійсненні влади: представницьку та партисипативну демократію. Представницька демократія полягає в тому, що громадяни через обраних представників реалізують своє право на участь у політичному житті суспільства, гарантоване Конституцією, що дозволяє їм впливати на прийняття рішень, формування законодавства та контроль за діяльністю органів влади, таким чином забезпечуючи баланс інтересів різних соціальних груп і сприяючи розвитку демократичних цінностей у суспільстві. Водночас партисипативна демократія є більш розширеною формою прямої демократії, оскільки вона не лише передбачає розв'язання конкретних завдань, а і вплив на процес прийняття важливих рішень для громади.

Між партисипативною та представницькою демократією в контексті місцевого самоврядування існує чітка межа. Представницька демократія передбачає, що громадяни делегують свої повноваження обраним представникам у місцеві органи влади. Натомість партисипативна демократія означає реальне залучення широкого кола громадян до формування та ефективного функціонування місцевого самоврядування в інтересах громади.

Таким чином, можна підкреслити, що партисипативна демократія надає більше можливостей для вираження волі та інтересів місцевих мешканців. Вона сприяє подоланню

політичного відчуження громадян, розвитку суспільної активності та забезпечує контроль за органами місцевого самоврядування та їх посадовими особами [16].

Введення воєнного стану в Україні через російську агресію обмежило, але не скасувало низку конституційних прав громадян, зокрема їх право на участь в управлінні державними справами та здійсненні місцевого самоврядування. Незважаючи на ці обмеження, демократія участі залишається дієвою на більшості підконтрольних Україні територій. Громадські ради при міністерствах і центральних органах виконавчої влади продовжують свою роботу, важливі проекти рішень проходять громадські обговорення, а громадяни активно звертаються до Президента та інших органів влади, демонструючи свою соціальну активність. В умовах війни виникла потреба у впровадженні ефективної комунікаційної політики між громадами та органами місцевого самоврядування, аби своєчасно донести точну інформацію до громадян, захистити їх від можливих криз та надзвичайних ситуацій, а також зміцнити довіру до місцевої влади. Така політика також допомагає збереженню української державності, оскільки втрата довіри до влади може призвести до підтримки окупаційних структур або заборонених організацій, поширення дезінформації та залучення громадян до колабораційної діяльності [17].

Участь громади в муніципальному управлінні є важливою складовою частиною демо-

Таблиця 2

Інституційні механізми, які сприяють участі громади в муніципальному управлінні

№ з/п	Інституційний механізм	Короткий зміст
1	Місцеві ради	Ці органи представляють інтереси громадян на місцевому рівні, приймають рішення з важливих питань розвитку територій, бюджету та соціальних програм. Члени місцевих рад обираються на демократичних виборах, що забезпечує їх підзвітність громаді
2	Громадські слухання та консультації	Ці механізми дозволяють громадянам висловлювати свої думки і пропозиції щодо питань, які їх цікавлять. Слухання можуть проводитися з різних питань, як-от бюджет, соціальні послуги, екологічні проблеми тощо
3	Електронні петиції	Система електронних петицій дозволяє громадянам ініціювати обговорення певних питань і пропонувати рішення. Якщо петиція набирає достатню кількість голосів, вона розглядається місцевими органами влади
4	Громадські організації	Неприбуткові організації та їхні ініціативи відіграють важливу роль у залученні громади до процесів прийняття рішень. Вони можуть організовувати кампанії, проводити дослідження і моніторинг діяльності влади
5	Доступ до інформації	Законодавство про доступ до інформації забезпечує громадам можливість отримувати дані про діяльність органів влади, що сприяє їх прозорості та підзвітності
6	Програми участі громади	Місцеві органи влади можуть розробляти спеціальні програми, що сприяють активній участі громадян, зокрема через освітні проекти, семінари та тренінги
7	Бюджет участі	Цей механізм дозволяє громадянам брати участь у плануванні та розподілі частини місцевого бюджету, що дає їм змогу впливати на фінансування важливих для громади проектів

Джерело: власна розробка автора

кратичного процесу, оскільки вона забезпечує зв'язок між владою та населенням, дозволяючи враховувати потреби та інтереси місцевих жителів. Основні інституційні механізмами, які сприяють цій участі, наведено в табл. 2.

Отже, як показано в табл. 2, інституційні механізми, які сприяють участі громади в муніципальному управлінні, є ключовими складниками демократичного процесу та ефективного управління. Вони створюють можливості для активної взаємодії між громадянами та органами місцевого самоврядування, забезпечуючи відкритість і прозорість у прийнятті рішень. Такі механізми допомагають урахувати інтереси та потреби громади, підвищуючи відповідальність органів влади перед населенням. Завдяки цьому забезпечується кращий контроль над місцевими процесами, що у свою чергу сприяє сталому розвитку територіальних громад і зміцненню довіри громадян до державних інституцій.

Висновки. Підсумовуючи описане вище, слід наголосити, що участь громадськості в муніципальному управлінні сприяє демократизації суспільства, оскільки дозволяє громадянам безпосередньо впливати на ухвалення важливих рішень, що базуються на потребах і запитках місцевих жителів. Варто акцентувати увагу на тому, що розвиток системи місцевого самоврядування в країнах Європейського Союзу є динамічним та багатоаспектним процесом, з якого Україна може почерпнути чимало цінних уроків. Важливим є також урахування фінансової автономії місцевих органів влади, що забезпечує ефективність їх роботи. Ключовим аспектом є впровадження інституцій, які сприяють сталому розвитку та зміцненню громадянського суспільства.

Було з'ясовано що, залучення громадськості розширює відповідальність громади за спільний розвиток та сприяє зменшенню корупції і зловживань через прозорі процеси прийняття рішень. Слід наголосити, що для розвитку громадської участі в муніципальному управлінні в Україні потрібен розвиток електронної демократії, а саме: створення онлайн-платформ, як-от офіційні вебсайти місцевих рад, онлайн-майданчики, де громадяни можуть обговорювати різні питання, пов'язані з місцевим управлінням, та висловлювати свої думки щодо прийняття рішень; використання Zoom або YouTube для проведення публічних засідань, де населення може брати участь; сторінки органів влади в соціальній мережі Facebook, де ведеться активне спілкування з мешканцями. Використання таких інструментів може суттєво підвищити рівень довіри між громадою та органами влади, а також забез-

печити більш ефективне управління на місцевому рівні.

До основних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства для більш активної участі громадськості в процесах управління, можна віднести: 1) забезпечення прозорості, тобто провадження норм, які зобов'язують органи влади публікувати звіти про свою діяльність, а також доступ до інформації про ухвалення рішень, що дозволить громадянам отримувати актуальні дані; 2) законодавче закріплення обов'язку проведення публічних консультацій та слухань перед прийняттям важливих рішень, що стосуються суспільства, з метою отримання думок та пропозицій громадян; 3) створення законодавчої основи для запровадження таких інститутів, як громадські ради, що сприятимуть активній участі громадян у процесах прийняття рішень; 4) створення правових механізмів для захисту прав осіб, які беруть участь у громадській діяльності, щоб забезпечити їх безпеку та свободу висловлювань; 5) розвивати електронні платформи, які полегшують доступ громадян до інформації та розширюють можливості для їх участі в управлінських процесах, зокрема через онлайн-опитування та голосування.

Такі рекомендації можуть допомогти створити більш активне та залучене суспільство, що у свою чергу сприятиме розвитку демократії та покращенню якості місцевого управління.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бородін Є., Шумляєва І. Інституційно-правове забезпечення функціонування суб'єктів місцевого самоврядування в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2021. Том 9 № 3. С. 13–21. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/873>
2. Li Zenan, Song Lili. Discussion on Mechanism of Public Participation in Community Governance. *Advances in Education, Humanities and Social Science Research*. 2023. P. 110-115. URL: <https://madison-proceedings.com/index.php/aehtsr/article/view/844/840>
3. Zub Vadym. Authority of local government bodies to ensure the economic security of the community. *European socio-legal and humanitarian studies*. 2024. № 1 P. 174-182. URL: <https://journals.uran.ua/journal-ehs/article/view/306123/297575>
4. Сердюк О. І. Перспективи розвитку міжмуніципальної співпраці громад в Україні. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2022. № 36. С. 125–129. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/36-2022/serdiuk.pdf>
5. Yushchuk Roman, Zabolotnya Vasylyna. Development of participation in local government of Ukraine: administrative and legal relations. *Public Administration and Law Review*. 2024. Issue 2(18), P. 12-20. URL: <https://public.scnchub.com/palr/index.php/palr/article/view/215/188>

6. Яїцька Д. І. Участь громадян у публічному управлінні: міжнародні стандарти та перспективи для України. *Теорія і практика правознавства*. 2023. Вип. 1(23). С. 32–49. URL: https://www.researchgate.net/publication/376979464_Public_Participation_International_Standards_and_Perspectives_for_Ukraine

7. Шумляєва І. Вплив європейських норм партисипативної демократії на підвищення рівня участі громадян України в місцевому самоврядуванні. *Аспекти публічного управління*. 2021. Вип. 9(1). С. 113-120. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/860>.

8. Редзюк Н. Розвиток системи місцевого самоврядування в країнах ЄС: уроки для України. *Public administration: concepts, paradigm, development, improvement*. 2023. 5, С. 105-112. URL: <https://pa.journal.in.ua/index.php/pa/article/view/90/89>

9. Михальчук Б.С. Електронна участь у територіальних громадах України у часі євроінтеграційних процесів: електронні петиції. *Правова держава*. 2024. № 54. С. 92-102. URL: <https://www.researchgate.net/publication/381676839>

10. Бікулов Д.Т., Чайка Ю.І., Ажажа М.А. Громадська участь у муніципальному управлінні інституційного дизайну. *Електронний журнал «Державне управління: удосконалення та розвиток»*. 2024. № 7 URL: <https://nauka.com.ua/index.php/dy/article/view/4120/4154>

11. Могилевська О., Ціпоренко С., Поворозник М., Шамрай Н. Побудова прогностичних моделей механізму участі в управлінні розвитком об'єднаних територіальних громад. *Київський економічний науковий*

журнал. 2023. № 3, С. 91–100. URL: <https://journals.kumu.kyiv.ua/index.php/economy/article/view/79>

12. Гончарук Н. Співробітництво територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні. *Аспекти публічного управління*. 2023. № 11(2), С. 24-30. URL: <https://aspects.org.ua/index.php/journal/article/view/993>

13. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

14. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.07.1997 р. № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>

15. Правоторова О. М. Контроль і нагляд у публічному управлінні та їх особливості. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 3 С. 56-63. URL: <https://journals.ksauniv.ks.ua/index.php/public/article/view/605>

16. Нікітенко Н.О., Грабар О.С. Партисипативна та представницька демократія у місцевому самоврядуванні: питання співвідношення. *Нове українське право*. 2021. Вип. 6. С. 126–130 URL: <http://www.newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/167/151>

17. Бень Я. В. Методологія дослідження механізмів реалізації демократії участі в умовах воєнного стану в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2023. № (3(21)). С. 143–153. URL: <https://journals.maup.com.ua/index.php/expert/article/view/2352/2831>